

PRATA OM FAKTA

Prata om fakta

Vad betyder demokrati för dig?

Prata om

Dela med er av egna tankar och erfarenheter.

Demokrati bit för bit

Några politiska förändringar
i Sveriges demokratiska historia:

1909 – Alla män över 24 år som betalat skatt, gjort värnplikten och inte fått fattigvård eller suttit i fängelse får rösta i riksdagsvalet.

1921 – Första riksdagsvalet då kvinnor får rösta.

1924 – Krav på värnplikt gäller inte längre för rösträtt.

1937 – Även de som sitter i fängelse får rösträtt.

1948 – Även omhändertagna av fattigvården får rösträtt.

1976 – Utländska medborgare får rösträtt i val till landsting och kommun.

1989 – Personer med intellektuell funktionsnedsättning får rösträtt.

Prata om

Vilket beslut har bidragit mest till att göra Sverige till ett demokratiskt land? Motivera varför.

Rösträtt i Sverige

År 1918 beslutades att allmän och lika rösträtt skulle införas till Sveriges riksdag. Alla svenska kvinnor och män över 23 år, som betalat kommunalskatt, inte var försatta i konkurs, satt i fängelse eller var omyndigförklarade, fick rätt att rösta i riksdagsvalet 1921.

Innan beslutet togs kunde en rik och mäktig man ha 40 röster i första kammaren och kvinnor och fattiga inga röster alls.

Prata om

Hur demokratiskt var Sverige innan rösträtten genomfördes?

Hur demokratiskt var Sverige efter 1921?

Vad tror du det fanns för argument för och emot allmän rösträtt?

Makten från "folket"

En av Sveriges viktigaste grundlagar är regeringsformen, den inleds så här:

"All offentlig makt i Sverige utgår från folket. Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt."

Prata om

Vilka menas med "folket"?

Har alla samma makt, till exempel unga, äldre, utrikesfödda, kriminella och personer med funktionsnedsättning?

Yttrandefrihetens gränser

Yttrandefrihet är en av grunderna för en fungerande demokrati. Yttrandefrihet innebär: "... frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor." Det är däremot inte tillåtet att förtala eller kränka en annan person.

Prata om

Vilken betydelse har yttrandefriheten för en fungerande demokrati?

Vad händer om någon använder sin yttrandefrihet till att sprida hat mot en grupp i samhället? Är det ett brott mot yttrandefriheten?

Bör yttrandefriheten ha gränser?

Demokratins delar

En demokrati bildar en helhet som består av flera delar. Alla delar behövs för att demokratin ska fungera. Här är några exempel:

Allmänna val – folket styr genom allmänna, lika, och fria val.

Majoritetsprincip – majoriteten bestämmer och respekterar minoriteten.

Friheter och rättigheter – var och en har yttrandefrihet, organisationsfrihet, demonstrationsfrihet och religionsfrihet.

Rättssäkerhet – alla är lika inför lagen.

Mänskliga rättigheter – alla räknas som jämlika oavsett kön, etniskt ursprung eller andra personliga egenskaper.

Prata om

Vilka delar anser du vara viktigast för dig i ditt liv?

Finns det någon del som du anser vara viktigare än de andra?

Demokratiska värderingar

Demokrati handlar både om metoder för hur samhället ska styras och om våra egna värderingar och förhållningssätt. Några demokratiska värderingar är:

Alla människors lika värde

Skydd för minoriteter

Mångfald av åsikter och egenskaper

Likhet inför lagen

Icke-våld

Prata om

Vilka värderingar är viktigast för att demokratin ska fungera och utvecklas?

Finns det några värderingar, av de ovan uppräknade, som är hotade?

Demokrati i världen

Forskningsinstitutet Freedom House mäter varje år graden av demokrati i världens länder. Tendensen i 2018-års rapport är att demokratin och friheten minskar i fler länder (71 länder) än den ökar (35 länder).

Prata om

Hur tänker ni kring den utvecklingen? Vad kan den utvecklingen bero på? Resonera kring tänkbara orsaker.

Vilka konsekvenser kan utvecklingen få för samarbetet mellan världens länder?

Hotet mot demokratin

Studieförbunden lät Novus göra en undersökning, som visar att var tionde svensk kan tänka sig att Sverige styrs av en stark ledare som inte behöver bry sig om riksdag och allmänna val. Samma undersökning visar att nästan tre av fyra svenskar upplever hot mot demokratin i Sverige

Prata om

Vad kan det finnas för orsaker bakom dessa uppfattningar?

Upplever du att demokratin är hotad?

Vad kan man göra? Vem har störst ansvar att agera?

Alternativ till demokrati

Demokrati innebär ju att makten ska utgå från folket. Här följer några andra varianter av mer eller mindre demokratiska styrelseformer.

Meritokrati – de mest utbildade har makten

Plutokrati – de rika har makten

Kakistokrati – de okunniga har makten

Teokrati – de religiösa har makten

Autokrati – en enväldig person har makten

Prata om

Har du stött på någon av dessa styrelseformer i ditt eget liv, familj, arbete, förening eller inom politiken? Diskutera, jämför och utbyt erfarenheter i gruppen.

Välj ett av styrelsesätten och resonera kring vad som skulle hända om det infördes i Sverige.

demokrati

Rollspel om demokrati

Vad betyder demokrati för dig?

Dela gruppen i två.

Den ena halva spelar upp en improvisation som visar vad demokrati är.

Den andra halvan spelar upp en scen som visar icke-demokrati.

Prata om

Dela med er av egna tankar och erfarenheter.

Kaosmötet

En person i gruppen får i uppgift att under två minuter berätta om ett av följande två alternativ: a) Vad du ätit till frukost idag. b) En politisk uppfattning i någon fråga.

Övriga deltagare avbryter hela tiden med frågor, egna utspel eller argument om det som personen berättar om.

1. Dra lott om vem som ska berätta.
2. Genomför samtalet.
3. Gör om samtalet en eller flera gånger och byt roller.

Prata om

Hur kändes det att vara berättare?
Hur upplevde de övriga i gruppen samtalet?

Dela erfarenheter av dåliga samtal.
Kan ni finna något gemensamt?

Vad kan ni göra för att skapa mer demokratiska samtal?

Fördela vinsten

Grattis! Ni i gruppen har precis vunnit 5 000 kr. Men pengarna betalas ut på ett villkor – att de fördelas rättvist, men inte lika (det vill säga alla kan inte få exakt lika mycket). Vad är mest rättvist? Ska den som är duktigast i gruppen få mer? Eller ska den med störst behov av pengar få mer? Eller kan ni komma fram till något annat förslag på hur pengarna kan fördelas?

Ta fram ett konkret förslag på hur pengarna ska fördelas i gruppen.

Prata om

Löste ni uppgiften på ett demokratiskt sett?

Hur motiverar ni att ert sätt att fördela pengarna var det mest demokratiska och rättvisa? Håller alla med?

Sänka rösträttsåldern till 16 år?

Diskutera frågan utifrån tre olika roller och fatta sedan ett gemensamt beslut.

Lotta ut en roll till var och en i gruppen (flera personer kan ha samma roll).

Roll 1: Du är för.

Roll 2: Du är emot.

Roll 3: Du är osäker på om förslaget är bra eller dåligt.

1. Fundera en stund och tar fram argument som stärker din uppfattning.
2. Genomför sedan ett demokratiskt samtal där alla kommer till tals. Lägg fram argument, ställ frågor och fatta ett beslut som alla är nöjda med.

Prata om

Hur genomfördes samtalet?

Fick alla komma till tals?

Vilka problem uppstod?

”Folk som du!”

Börja med att fördela roll 1, roll 2 och roll 3 i gruppen.

Tänk att ni sitter på en buss och hör någon säga: ”Folk som du borde inte få finnas i det här landet!”

Roll 1: Uttalandet är riktat direkt mot dig.

Roll 2: Uttalande är riktat mot en person bakom dig.

Roll 3: Du är chaufför på bussen.

Utgå från era roller och prata om hur ni tror att ni skulle ha agerat.

Hur känns det? Kunde du ha gjort något? Vilka risker utsätter du dig för?

Låt alla komma till tals i samtalet.

Prata om

Skulle det här kunna hända i verkligheten? Hur du varit med om något liknande?

Vad kan du göra för att bemöta den här typen av uttalanden på ett konstruktivt sätt?

Har du makt att påverka?

Vad gör du för att bidra till ett mer demokratiskt samhälle?

1. Läs upp nedanstående påståenden högt i gruppen – ta ett i taget. Var och en funderar.
2. Alla besvarar med: 1. tumme upp = ja. 2. Tumme ner = nej. 3. Tumme i mitten = kanske.
3. Diskutera svaren efter varje fråga. Ge exempel och dela erfarenheter innan ni går vidare.

Påståenden:

Jag gör något konkret för att göra världen bättre.

Jag bidrar ofta till att sprida demokratiska värderingar.

Jag tror att Sverige kommer bli mer demokratiskt i framtiden.

Jag tycker att många har fina åsikter, men få vågar gå från ord till handling.

Prata om

Är det känsligt att prata om sitt engagemang? Varför? Har alla samma makt och möjlighet att påverka?

Hotet mot demokratin – en debatt

Ungefär 75 procent av Sveriges befolkning anser att demokratin är hotad. Vilket är det största hotet, några förslag?

Den tysta massans likgiltighet

De goda människornas brist på handlingskraft

Hat och hot på nätet

Antidemokratiska partier

Fattigdom och kriminalitet

Okunskap och politikerförakt

Dela ut förslagen så att alla i gruppen får var sitt. Var och en tar fram argument för att lyfta sitt förslag. Debattera i cirka 10 minuter – alla deltar med argument och frågor.

Prata om

Hur upplevde ni debatten? Kom det upp andra hot som är viktiga att lägga till?

Vilket hot mot demokratin anser ni nu vara det största? Hur kan man bemöta hot mot demokratin?

En gemensam resa

Nu ska ni tillsammans planera och ta beslut om en gemensam resa. Målet är att komma fram till ett resmål som alla är överens om. Men innan ni sätter igång ska alla få en egenskap som ska spelas ut under samtalet.

Lotta ut följande egenskaper:

1. Positiv och drivande.
2. Negativ och ser problem.
3. Velig och osäker.
4. Likgiltig och ointresserad.

Genomför samtalet och låt var och en agera ut sin rolls egenskaper. Försök komma överens.

Prata om

Hur gick samtalet?

Vad har det här med demokrati att göra?

Känner du igen dig i den här typen av samtal från något sammanhang?
Berätta!

De revolutionen
der 1970er

DEMOKRATISKA DILEMMAN

Demokratiska dilemman

Vad betyder demokrati för dig?

Prata om

Vem ska bestämma när demokrati ska användas eller inte?

Dela med er av egna tankar och erfarenheter.

Dålig stämning

Du befinner dig på en middag med vänner och familj. Plötsligt tystnar det kring bordet när en person i sällskapet säger: ”Det är så många som inte fattar någonting, det skulle vara bättre om vid hade en stark ledare som fick bestämma allt.”

Prata om

Vad skulle du kunna säga för att bemöta åsikten? Ta fram några konkreta argument som kan användas om situationen uppstår i ditt liv?

Vad skulle få dig att inte bemöta den?

Sälj din röst

I en demokrati förväntas alla medborgare ta ansvar för att engagera sig utifrån sitt eget och samhällets bästa. Rätten att rösta är individuell och ingen ska kunna få reda på vad du röstar på.

Prata om

Skulle du kunna tänka dig att sälja din röst?

Om ja, vad skulle ditt pris vara? Om nej, varför inte?

Vilka konsekvenser skulle det få för samhället om det blev vanligt att sälja sin röst?

Toleransens paradox

I en demokrati är det viktigt att allas åsikter får komma till tals, även de intolerantas åsikter. Men ska toleransen ha en gräns? Toleransens paradox lyder:

"Om vi på ett obegränsat sätt tolererar intoleranta människor, om vi inte är beredda att försvara ett tolerant samhälle mot de intolerantas angrepp, då kommer de toleranta att gå under, och toleransen med dem."

(Karl Popper)

Prata om

Var går din gräns?

Är det rätt att tolerera personer och grupper som har som mål att bekämpa demokrati och begränsa andra gruppers rättigheter? Motivera ditt svar och berätta hur du tänker.

Hur tror du Karl Popper själv besvarade paradoxen?

Ett hårdare debattklimat?

Debattklimatet i dag präglas i allt större utsträckning av polarisering och attack. I allt fler sammanhang har det blivit viktigare att vinna en debatt än att föra fram sakliga argument och nyanserade fakta.

Prata om

Kan vem som helst uttrycka sin åsikt offentligt i Sverige? Vad riskerar man?

Tycker du att debattklimatet har hårdnat i Sverige? Har du egna erfarenheter? Berätta.

Hur skulle du vilja att det var? Hur kan du agera för att bidra till ett bättre debattklimat och ett mänskligare samhälle?

Blanka röster

I Sverige kan vi rösta blankt. Vi lämnar då in valsedeln men utan ett parti eller kandidat på.

Blankrösterna räknas som ogiltiga och ger i praktiken ingen påverkan på valresultatet.

Prata om

Är en ogiltig röst bättre än att inte rösta alls? Varför? Borde blankrösterna räknas?

Att välja sin egen sanning

På internet finns filterbubblor där du bara möter människor med liknande bakgrund, erfarenhet och uppfattning som du. Filterbubblorna ger dig texter och fakta som bekräftar åsikter du redan har. Du får aldrig möta argument eller fakta som talar emot din uppfattning.

Prata om

På vilket sätt är det här ett demokratiskt problem?

Befinner du dig i en filterbubbla, och hur vet du det?

Vilket ansvar har de stora företag som styr internet? Vilket ansvar har var och en som medborgare?

Ungdomen är framtidens makthavare

En undersökning som Studieförbunden lät Novus göra visar att 48 procent av de unga (18–29 år) tycker att det vore bra om experter, inte regeringen, fattar beslut om vad som är bäst för landet.

Prata om

Hur tänker ni kring det resultatet?

Vad kan det finnas för orsaker till att så många unga har den uppfattningen?

Finns det något som tyder på att ungdomar kommer att ändra sin uppfattning i framtiden?

Sverige

Världen

Klädesplagget – demokratisk konsumtion

Människors lika värde gäller för alla människor i världen och är grundläggande för demokratin. I dag tvingas omkring 150 miljoner barn till ett arbete varje dag istället för att gå i skolan. Hälften är mellan 5–11 år. Det förekommer tvångsarbete och barnarbete inom klädindustrin i låglöneländer så som Myanmar (tidigare Burma) och Vietnam. När du köper ett klädesplagg, en t-shirt till exempel, vet du hur den är tillverkad? Skulle du köpa den om du visste att den var tillverkad av barn?

Prata om

På vilket sätt kan ni som konsumenter bidra till en mer demokratisk värld?

Har var och en, en moralisk skyldighet att agera om er konsumtion försämrar andra människors liv?

Vad har det här dilemmat med demokrati att göra?

Drömmen om Europa

Drömmen om ett nytt Europa skapas efter andra världskrigets förödelse. Nu ska Europas länder samarbeta och enas istället för att kriga. Idag står EU:s 27 medlemmar inför stora utmaningar och samarbetet mellan länderna är ansträngt i många frågor. Vilken väg ska EU ta in i framtiden? Ska nationalstaterna få större frihet? Eller ska EU:s makt stärkas genom ökad överstatlig makt? Fria stater eller det förenade Europa?

Prata om

Vilken väg anser ni är den mest demokratiska?

Vilken väg anser ni vara den mest troliga?

Vad krävs av EU? Vad krävs av enskilda stater?

Klimatkrisen

”2020 är sanningens år för klimatet”, säger Johan Rockström, professor i miljövetenskap. Klimatkrisen är komplex och global, samtidigt kräver den konkreta åtgärder. Hur ska demokratin räcka till? Och vems är ansvaret?

Prata om

Är klimatkrisen ett gemensamt problem eller är det upp till varje land?

Vems är ansvaret? De som drabbas värst? De som orsakar mest utsläpp? De med störst politisk makt?

Är ökad demokrati lösningen eller krävs det andra åtgärder? Vad talar för? Vad talar emot?

Civil olydnad

Civil olydnad eller icke-våld har länge använts för att skapa förändring och innebär motstånd utan våld. Organisationer och enskilda personer har genom historien bidragit till stora samhällsförändringar genom civil olydnad. En av de mest kända är den amerikanska svarta kvinnan Rosa Parks, som vägrade lämna sin plats i en buss till en vit man. Miljöorganisationen Greenpeace menar att det är en rättighet och skyldighet att agera när lagar och orättvisa regler skadar människor och planeten, då kan man inte bara sitta tyst.

Prata om

På vilket sätt kan civil olydnad utveckla demokratin?

På vilket sätt kan civil olydnad hota demokratin?

Är det rätt att bryta mot lagar för att skapa förändring?

Mitt plakat – demokratiskt rollspel

- Förtryck av minoriteter
- Trafficking
- Fattigdomen och svält
- Eget val av orättvisa

Välj ett av ovanstående påståenden. Formulera en slagkraftig paroll till ett eget plakat som lyfter fram budskapet. Det ska väcka reaktioner och mana till handling.

Väljer du konfrontation eller en mjukare framtoning för att budskapet ska gå fram?

Presentera och jämför era plakat.

Prata om

Välj ut ett av gruppens plakat och diskutera dess innehåll.

Hur löste ni uppgiften?

Vad är bästa metoden för att få fram budskapet?

Är demonstrationer viktiga för att hålla demokratin vid liv?

FN:s roll idag

Förenta Nationerna bildades efter andra världskriget. FN:s grundidé är att arbeta för fred och mänskliga rättigheter i världens alla nationer. Arbetet sker idag inom en rad olika områden, inte bara fredsbevarande. 2020 går Nobels fredspris till FN:s livsmedelsprogram, som är en av alla de viktiga organisationerna inom FN.

Samtidigt finns omfattande diskussioner om vad FN:s roll ska vara och hur långt dess inflytande ska nå. Vissa menar att FN inte fungerar som organisation. Andra menar att FN bör få större mandat att agera.

Prata om

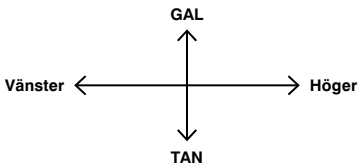
Vad kan ni om FN? Vilka beslut kan FN fatta? Inom vilka områden verkar FN?

Hur knyter fredspriset an till uppdraget som fredsbevarande organisation?

Vilken roll spelar FN idag? Vilken roll borde FN spela?

GAL-TAN-skalan

Den klassiska höger-vänster-skalan kompletteras idag med den så kallade GAL-TAN-skalan. Skiljelinjen på den nya skalan handlar inte om fördelningspolitik, utan om kulturella värden. GAL står för Grön, Alternativ och Libertär – en person som förespråkar nya lösningar över nationsgränserna. TAN står för Traditionell, Auktoritär och Nationalistisk, en person som föredrar traditionell ordning.

Prata om

Var placerar ni er själva på skalan?
Varför?

Vad betyder det för er?

Hur skulle samhället se ut om dessa
ytterligheter fick genomslag?

Internet – demokratins vän eller fiende?

Tillgången till internet, datorer och mobiltelefoner påverkar den demokratiska utvecklingen på olika sätt, över hela världen. Information finns tillgänglig på ett sätt som var otänkbart för bara 25 år sedan. Plattformarna är många fler och tillgången är mer demokratisk. Samtidigt finns stora problem med internets påverkan på demokratin. Falska nyheter, hat och hot, ägarkoncentration (några få bolag i USA och Kina), trollfabriker och övervakning. Å ena sidan möjligheter och å andra sidan risker.

Prata om

Gör en lista med fördelar som internet har för demokratin. Gör en likadan lista med nackdelar.

Diskutera sedan på vilka sätt internet gynnar demokratin och på vilka sätt det hotar?

Är internet demokratins vän eller fiende?

Människor på flykt

Drygt 70 miljoner människor är på flykt i världen. De har lämnat sina hem på grund av fattigdom, krig, förföljelse, våld eller människorättskränkningar. Cirka 41 miljoner är kvar i sina egna länder, drygt 25 miljoner befinner sig utanför sitt eget land. Lite över 3 miljoner människor är asylsökande.

Prata om

Ska människor ha rättigheter oavsett var i världen de befinner sig?

Vems ansvar är det att ta emot en människa på flykt?

Hur skulle en människa på flykt kunna ha tillgång till demokrati?

Att leva demokratiskt

Demokrati är också en livsform. Förutom själva beslutsfattandet är det ett sätt att leva och förhålla sig till sin omgivning.

”Det har också hävdats att en fungerande politisk demokrati bygger på att demokrati tillämpas i alla delar av samhället, som företag, föreningar, skolan osv. En av tankarna är att medborgarna lär sig demokrati i en trängre krets, vilket så småningom kommer den politiska demokratin tillgodo.” *Nationalencyklopedin*

Prata om

Vad innebär det att “leva demokratiskt”? I relationer till barn, vänner, familj och arbetskollegor.

Vad händer om vi reducerar demokrati till endast ett sätt att fatta beslut?

Skulle ni säga att vi i Sverige är bättre än andra länder på att leva demokratisk?

100 år av kvinnokamp

”Hvarför skola kvinnorna vänta?” Frida Stéenhoff 1865–1945

Kampen för rösträtt

Hundra år av demokrati, hundra år av kvinnlig rösträtt. Redan på 1700-talet får vissa kvinnor i Sverige rösta, men den rätten tas bort. Sedan dröjer det till slutet av 1800-talet innan något händer. Då väcker frågan både debatt och ilska. 1884 läggs en motion i riksdagen, men den röstas ned med 53 röster mot 44. Fyrtio år senare, som sista land i Norden, får kvinnorna i Sverige 1921 rösträtt. Då väljs fem kvinnor in i riksdagen.

Prata om

Demokrati tar tid. Tog det för lång tid att införa kvinnlig rösträtt i Sverige?

Hur tror ni att samhället förändrades när kvinnor fick rösträtt?

Vilka starka namn inom kvinnokampen finns idag?

100 år av kvinnokamp

”Jag har talat med många män om kvinnofrågan, och jag har hört många synpunkter, men ännu har jag hört alltför få säga: de äro ju också människor.” Elin Wägner 1882–1949

Kvinnors rättigheter – vems ansvar?

Under 30-talet diskuteras kvinnans uppgift i samhället livligt. 1936 undersöks om kvinnors deltagande i arbetsmarknaden kan orsaka ökad arbetslöshet bland män. 1939 instiftas en lag som förbjuder att kvinnor sägs upp på grund av graviditet, förlovning och giftermål. Redan 1916 håller August Bruhn, medlem i Männen förbundet för kvinnans rösträtt, ett brandtal, som inleds med: "Männens ovilja att stödja kvinnokampen handlar om rädsla för att mista makten."

Prata om

Elin Wägners citat (på kortets framsida) är nästan hundra år gammalt, är det fortfarande aktuellt?

Är kvinnor mer lämpade än män att kämpa för kvinnors rättigheter?

Upplevs kvinnofrågor som hotande och är män rädda för att förlora makten? Syns det i samhället även idag?

A line art illustration in white on a dark purple background. It depicts several women in various poses: two women at the top left are in conversation, one with her hand near her face; a woman on the right has her hands raised in a gesture; a woman in the middle right is seen from the back, looking towards the left; and a woman at the bottom center is holding a long horizontal line, possibly a ribbon or a piece of fabric.

100 år av kvinnokamp

”Männen här i världen borde bli mindre manhaftiga och kvinnorna mindre isolerade, det är min tro.” Alva Myrdal 1902–1986

Alva och folkhemmet

Alva Myrdal startar daghem och kollektivhus för att befria kvinnor från hushållsarbetet. Kvinnor är lika mycket värda som män och ska kunna ha ett yrkesliv utanför hemmet. Även begreppet *folkhemmet*, som associeras med Per-Albin Hansson (statsminister 1932–1946), handlar om ett nytt modernt samhälle. ”I det goda hemmet råder likhet, omtanke, samarbete och hjälpsamhet.” Alla medborgare ska känna sig omhändertagna och få en grundtrygghet, såväl män som kvinnor.

Prata om

På vilket sätt skapade folkhemmet ökad frihet för kvinnor?

Är det rätt av staten att lägga sig i hur män och kvinnor fördelar sin tid i hemmet?

Är det relevant att använda begreppet folkhemmet idag? Vad står det för?

A line art illustration in white on a dark purple background. It depicts several women in various poses: one in the foreground holding a string, one in the background with hands raised, and others in profile or facing each other. The text is overlaid on the illustration.

100 år av kvinnokamp

”Ett av journalistikens största privilegier är möjligheten att se avigsidan på denna världens store och rättsidan på denna världens små.” Barbro ”Bang” Alving 1909–1987

Nej till svenska atomvapen

I början 1950-talet planerar Sverige att skaffa kärnvapen. Många kvinnor, däribland Bang, som är krigsreporter och pacifist, tar ställning mot svenska kärnvapen efter att ha besökt ett sönderbombat Hiroshima. År 1958 bildas Aktionsgruppen mot atomvapen, där hon och Sara Lidman är ledande. Bang vägrar att göra civilplikttjänstgöring och blir dömd till fängelse, dit hon endast tar med sig skrivmaskin och läslampa. 2017 tilldelas ICAN Nobels Fredpris, för arbete mot en kärnvapenfri värld.

Prata om

Kvinnorörelsen har alltid haft kampen för fred högt på agendan, vad kan det bero på?

Är kvinnor bättre på fredliga lösningar än män?

100 år av kvinnokamp

”Jag drömmer om den dag då alla barn som föds är välkomna, alla män och kvinnor jämlika och sexualitet en uttryck för innerlighet, njutning och ömhet.” Elise Ottesen-Jensen 1886–1973

Sexuell frihet

Under 1960-talet är jämställdhetsdebatten livlig i Sverige. Det brukar sägas att den "sexuella revolutionen" exploderar 1968. Kvinnor ska ta kontroll över sina kroppar och lustar. 1964 godkänns p-piller och 1968 bildas Grupp 8. De kämpar för kvinnans rätt till sin egen kropp, rätten till fri abort och rätten till smärtlindring vid förlossning. Senare blir även kampen mot pornografi en viktig fråga.

Prata om

Vad innebär sexuell frihet?

Varför har kvinnors sexualitet varit så kontroversiell i historien? Är frågan fortfarande kontroversiell?

Är kvinnor sexuellt fria idag?

A line drawing on a dark purple background. At the top, two women are shown in profile, facing each other and talking. The woman on the left has her hand near her face. Below them, several hands are raised in a gesture of solidarity or protest. In the bottom right, a woman is shown from the back, holding a large banner or flag. At the bottom center, a woman is shown from the front, holding a horizontal banner.

100 år av
kvinnokamp

”Lika lön för lika arbete” Demonstrationsplakat 8 mars 1977

Lika lön för lika arbete

I början av 1900-talet är lika lön för lika arbete en viktig fråga, men det dröjer till 1962 innan kvinnolönerna försvinner ur arbetsgivarnas avtal. Under 70-talet införs särbeskattnig, föräldraförsäkring och förskolereformen och kvinnors möjligheter ökar. Den 8:e mars 1977 firas internationella kvinnodagen första gången i Sverige. 1989 öppnas alla yrken för kvinnor. År 2020 är kvinnors löner fortfarande lägre än mäns, i genomsnitt 90,1 procent av männens.

Prata om

Formulera en provocerande åsikt om kvinnors villkor på arbetsmarknaden. Alla presenterar sin åsikt. Övriga bemöter genom att föra ett samtal med konstruktiva argument.

Vilka argument var mest övertygande?

Är ojämställdhet på arbetsmarknaden ett demokratiskt problem idag?

Varför har kvinnor och män olika lön än idag?

100 år av kvinnokamp

”... manligt och kvinnligt är tankefigurer, kulturellt förankrade, socialt institutionaliserade, stereotypa tankefoster som samhällena vilar på...” Yvonne Hirdman 1943

Genus

Yvonne Hirdman är forskare, historiker och författare. Hon lanserar begreppet *genus* och *genussystem* i Sverige. Enligt Hirdman skapar och upprätthåller varje samhälle ett ordningssystem där kvinnor och män tillskrivs olika uppgifter, roller och positioner. Genussystemet bygger på två principer, att könen hålls isär och ställs mot varandra och att männen är överordnade. På 2000-talet kommer begreppet icke-binär, för könsidentiteter som bryter mot tvåkönsnormen.

Prata om

Är det viktigt med könstillhörighet?

Använder ni ordet hen? Varför, varför inte?

Vad har genusbegreppet med demokrati att göra?

A line art illustration in white on a dark purple background. It depicts several women in various poses: two women at the top left are talking, one with her hand near her face; a woman on the right has her hands raised in a gesture; a woman in the middle right is seen from the back, looking towards the left; and a woman at the bottom center is holding a long, thin object, possibly a ribbon or a piece of fabric, across her body.

100 år av kvinnokamp

”Nästan varje kväll när barnen somnat vet jag vad som väntar, han har sex mot min vilja.” Okänd kvinna

Mäns våld mot kvinnor

Mäns våld mot kvinnor är den yttersta konsekvensen av brist på jämställdhet. Våldet omfattar fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och förekommer i alla samhällsklasser och i alla åldersgrupper. De första kvinnojourerna bildades 1978. I Sverige finns idag ca 200 kvinnojourer, 60 tjejjourer och lika många skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor och barn.

Prata om

”Det här skulle jag vilja säga till dig!” Var och en förbereder en kort monolog till en påhittad förövare. Få förövaren att förstå, komma till insikt och kanske förändras.

Placera den tänkte förövaren på en tom stol. Vänd er till stolen och håll monologen.

Gå laget runt efteråt. Vilka tankar väckte monologen?

Hur ska en förövare bemötas?

A line art illustration in white on a dark purple background. It depicts several women in various poses: one in the foreground holding a string, one in the background with hands raised, and others in profile or facing each other. The text is overlaid on the illustration.

100 år av kvinnokamp

”En feministisk och anti-rasistisk fördelningspolitik syftar till att skapa ett jämställt samhälle, jämlikt och ekologiskt hållbart samhälle.” Gudrun Schyman 1948

Feminism

Feminismens rötter kan spåras till 1700-talet. Feminism är en samling ideologier och rörelser som arbetar för att alla, oavsett kön, ska ha samma ekonomiska, politiska och sociala rättigheter, ansvar och möjligheter. En feminist ser en strukturell ojämställdhet i samhället – att män som grupp har mer makt – och arbetar för att förändra det. År 2005 bildas Feministiskt Initiativ (Fi), som det första politiska partiet med feministiska grundvärderingar i världen.

Prata om

Är ni feminister? Varför, varför inte?

Behövs det ett eget parti för kvinnofrågor?

Vad har feminism med demokrati att göra?

100 år av kvinnokamp

”Allt annat än ett ja är ett nej, äntligen har vi en lag som säger det.” Ida Östensson 1985

#MeToo

Ida Östensson är opinionsbildare i jämlikhetsfrågor och förkämpe för samtyckeslagen. 2017 får hashtaggen #MeToo viral spridning när den amerikanska skådespelerskan Alyssa Milano ber alla kvinnor utsatta för sexuella trakasserier att svara på hennes tweet med #MeToo. Detta sker samtidigt som Hollywoodproducenten Harvey Weinstein anklagas för våldtäkter. Uppmaningen sprids och 2018 införs Samtyckeslagen i Sverige. Sex ska vara frivilligt, annars är det olagligt.

Prata om

På vilket sätt har svenska samhället påverkats av MeToo? Har ni, som personer, påverkats?

Är MeToo ett resultat av strukturer och normer eller handlar det om enskilda mäns beteende?

”Allt annat än ett ja är ett nej...” Har samtyckeslagen lett till att färre kvinnor utsätts för övergrepp?

100 år av kvinnokamp

”Jag ser min barndom upprepas och det får inte ske. Vi måste försvara demokratin den här gången.” Hédi Fried 1924

Till demokratin försvar

2020-talet präglas av en polariserad samhällsdebatt.

Hédi Fried är författare, psykolog och initiativtagare till #ViMåstePrata. Efter att ha suttit i koncentrations- och förintelseläger kommer hon i båt till Sverige 1945. Sedan dess sprider hon kunskap om rasism och demokrati, föreläser och syns på gator och torg för att diskutera medmännisklighet. Som författare utgår Hédi från sina egna erfarenheter och nu, 75 år senare, hör hon återigen barndomens stöveltramp eka.

Prata om

Vad tror ni att Hédi är rädd för när hon hör stöveltrampen?

På vilket sätt är demokratin under hot idag?

Hur kan vi hantera en polariserad debatt? Vems ansvar är det att gå emot det odemokratiska?